

การเปรียบเทียบบทบาทธุรกิจไทยกับญี่ปุ่น : วิเคราะห์ในเชิงผลกระทบต่อการชำระเงิน

นาย ศักดิ์สมบูรณ์ ไชยเจริญ

004135

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปรัชญาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๔

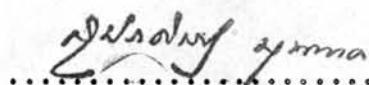
A COMPARATIVE STUDY OF THE ROLE OF THAI AND JAPANESE PUBLIC
ENTERPRISES : FOCUS ON BALANCE OF PAYMENTS IMPACT.

Mr. Saksomboon Chaicharoen

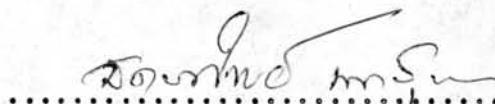
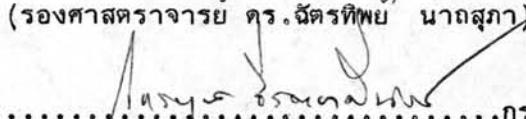
A Thesis Submitted in Partial Fullfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics
Department of Economics
Graduate School
Chulalongkorn University
1981

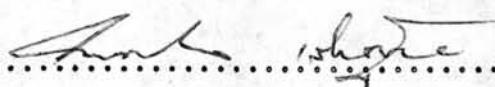
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเปรียบเทียบบทบาทรัฐวิสาหกิจไทยกับญี่ปุ่น : วิเคราะห์ในเชิงผลกระทบ
 คุณการชำระเงิน
 โดย นาย ศักดิ์สมบูรณ์ ไชยเจริญ
 ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
 อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ไกรยุทธ์ ธีรดยักษินันท์

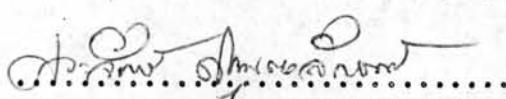
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของ
 การศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

 คำบรรดีบัณฑิตวิทยาลัย
 (รองศาสตราจารย์ ดร.สุประดิษฐ์ บุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุก)

 กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.ไกรยุทธ์ ธีรดยักษินันท์)

 กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพศาล เล็กอุทัย)

 กรรมการ
 (อาจารย์ ดร.ประจักษ์ ศกุนทะสกุณย์)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การเปรียบเทียบบทบาทรัฐวิสาหกิจไทยกับญี่ปุ่น : วิเคราะห์ในเชิงผลกระทบ ดุลการชำระเงิน
ผู้อนุมัติ	นาย ศักดิ์สมบูรณ์ ไชยเจริญ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.ไกรฤทธิ์ มีรอดภานันท์
ภาควิชา	เศรษฐศาสตร์
ปีการศึกษา	๒๕๖๗

บทตัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทรัฐวิสาหกิจไทยกับรัฐวิสาหกิจญี่ปุ่น โดยวิเคราะห์ในเชิงผลกระทบที่มีต่อดุลการชำระเงิน ในการศึกษานี้ใช้ "รัฐวิสาหกิจ" ตามคำนิยามของกฎหมายการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจของประเทศไทยทั้งสอง หมายถึงกิจการใด ๆ กิจการที่รัฐเข้าดำเนินการ และมีหุ้นส่วนเกินร้อยละ ๕๐ งานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น

๑. ศึกษาถึงสังคมและโครงสร้างโดยทั่ว ๆ ไป ของรัฐวิสาหกิจในประเทศไทยและรัฐวิสาหกิจในประเทศไทยญี่ปุ่น นั่นคือ ประวัติความเป็นมาของรัฐวิสาหกิจ โครงสร้างการจัดองค์การดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ นโยบายของรัฐวิสาหกิจ และการควบคุมการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ

๒. ศึกษาถึงความสำคัญของรัฐวิสาหกิจไทยกับญี่ปุ่น ที่มีต่อระบบเศรษฐกิจและดุลการชำระเงินของประเทศไทยนั้น ๆ โดยใช้วิธีการศึกษาถึงการประยุคเบนตราต่างประเทศสุทธิ ศึกษาผลกระทบในทางบวกต่อดุลการชำระเงิน หมายถึง รายได้จากการขายผลิตภัณฑ์และบริการให้กับต่างประเทศ กับรายได้ที่เกิดจากการผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้า และ ผลกระทบในทางลบต่อดุลการชำระเงิน หมายถึง การสูญเสียเงินตราต่างประเทศ เนื่องมาจากการผลิตสินค้าและบริการ

๓. ทดสอบสมมติฐานที่ว่า "ระบบรัฐวิสาหกิจไทยมีผลกระทบต่อการชำระเงินตราต่างประเทศสุทธิเป็นบวก" ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า กำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่

ผลของการศึกษาปรากฏว่า

๑. การประยัดเงินตราต่างประเทศสุทธิของระบบรัฐวิสาหกิจไทยไม่เป็นไปตาม

ข้อมูลฐานในช่วงปีงบประมาณ ๒๔๙๐-๒๔๙๖ โดยในช่วงระยะเวลาดังกล่าว การประยัดเงินตราต่างประเทศสุทธิของระบบรัฐวิสาหกิจไทยมีมูลค่าเป็นวงเงิน เฉลี่ยปีละ ๑,๗๙๕.๗๕ ล้านบาท เป็นผลสืบเนื่องมาจาก การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง เป็นสำคัญ ภายหลังในช่วงปีงบประมาณ ๒๔๙๗-๒๔๙๙ การประยัดเงินตราต่างประเทศสุทธิของระบบรัฐวิสาหกิจไทยมีมูลค่าเป็นลบ เฉลี่ยปีละ -๘,๑๗๘.๘๔ ล้านบาท เหตุผลสำคัญสืบเนื่องมาจาก การซื้อราคาน้ำมันตืบของกลุ่มประเทศผู้ผลิตน้ำมัน

๒. ระบบรัฐวิสาหกิจญี่ปุ่น เป็นไปตามข้อมูลฐาน คือ การประยัดเงินตราต่างประเทศสุทธิของระบบรัฐวิสาหกิจญี่ปุ่นมีมูลค่าเป็นวงเงิน เโดยมีมูลค่าการประยัดเงินตราต่างประเทศสุทธิเฉลี่ยปีละ ๒๙,๘๐๘.๕๙ ล้านบาท นับตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๔๙๗ เป็นต้นมา การประยัดเงินตราต่างประเทศสุทธิมีมูลค่าลดน้อยลง ทั้งนี้ เนื่องมาจากการสูงขึ้นของราคาน้ำมันตืบ นำเข้า ที่เป็นเช่นนี้ เหตุผลสำคัญสืบเนื่องมาจากการผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้าของ JTSC, ท่องเบี้ยรับของ OECF และ The Export-Import Bank of Japan นอกจากนี้ ระบบรัฐวิสาหกิจญี่ปุ่น มีการนำเข้าสินค้าประเภททุนน้อยมาก เนื่องจาก สามารถผลิตได้เองภายในประเทศ มูลค่าเหล่านี้ สามารถที่จะชดเชย การไม่ประยัดเงินตราต่างประเทศของระบบรัฐวิสาหกิจได้ ซึ่งแม้ว่าจะเกิดวิกฤติการณ์น้ำมันก็ตาม ดังนั้น จึงทำให้ระบบรัฐวิสาหกิจญี่ปุ่น เป็นไปตามข้อมูลที่ตั้งกล่าวข้างต้น

ABSTRACT

This thesis represents a comparative study of the role of public enterprises in Thailand and in Japan with an emphasis upon their impact on the balance of payments of respective countries. By legal definition as employed by both countries, a public enterprise is any activity owned by the government in the sense that she holds more than 50 per cent of total shares.

The study is divided into 3 parts as follows :

1. The investigation of the structure in general of Thai and Japanese public enterprises which include their historical background, evaluation, and development; the structure of organization and operation; operational policies; and the control of public enterprise undertaking.

2. The evaluation of the importance of Thai and Japanese public enterprises for the respective national economies and their balance of payments bases on the contribution to net foreign exchange savings and earnings. Public enterprises are considered of producing

the positive effect on the balance of payments via their exports and their import replacements; and the negative effect via their importation of intermediate inputs. The stronger the positive effect implies the greater contribution to net foreign exchange savings and/or earnings.

3. Testing of the hypothesis : "All other things being equal, Thai public enterprises combined together produce negative net impact on Thailand's balance of payment, meanwhile the Japanese counterpart produce positive net impact on the balance of payments of Japan", which is done by employing information and data of the fiscal years 1967-1968.

Major findings of the study comprise :

1. During A.D 1967-1973 period, Thai public enterprises produced positive net impact on the balance of payments averaging about 1,115.75 million baht per annum. This was attributed mainly to the Thai Tobacco Monopoly performance with respect to import substitution. After this period, however, because of the oil crisis, the contribution of Thai public enterprises to foreign exchange savings became negative at the average of 8,138.84 million baht per year.

2. Japanese public enterprises' net impact on the balance of payments during A.D 1967-1978 was positive as hypothesized, with an average 21,803.52 million baht of foreign exchange savings per year. The foreign exchange savings amount has declined since A.D 1963, as a result of oil price increases. Main factors that influenced such a successful performance of Japanese public enterprises included JTSC production of import substitutes, high interest receipts of OECF and

the Export-Import Bank of Japan, and last but not least, the capability of Japanese public enterprises to produce capital goods for their own need, thus offsetting the negative impact of oil crisis on the balance of payments.

กิจกรรมประจำ

ผู้เชียนวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ไกรฤทธิ์
ชรคบานศิรินท์ อารย์ทีปริกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพบูล เล็กฤทธิ์ ที่กรุณาให้คำ
แนะนำแก่ไขข้อบกพร่อง อารย์ ดร. ประจักษ์ ศกุนตะสกุล กรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์
และอาจารย์ผู้อื่นทุกท่าน ที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนเพื่อนนิสิตปริญญาโท คณะ เศรษฐศาสตร์
ฯ ทางลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ปราบัยชน์และคุณค่ามากที่สุด
นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของรัฐวิสาหกิจในประเทศไทยและประเทศไทยปัจจุบัน
ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการข้อมูลแก่ผู้เชียน และขอกราบขอบพระคุณ อารย์ ดร. Akira
Ohnishi อารย์ ดร. Noboru Yamamoto ตลอดจนเจ้าหน้าที่คนอื่น ๆ แห่งมหา-
วิทยาลัยโซกะ ญี่ปุ่น ที่ให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความช่วยเหลือตลอดระยะเวลา ๖ เดือน
ผู้เชียนอยู่ที่นี่

ถือความตั้งใจจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบให้กับคุณพ่อและคุณแม่ ผู้ให้กำเนิด
อาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสาทความรู้ให้กับผู้เชียน ตลอดจนสถาบันการศึกษาทุกแห่งที่เคยศึกษา^{มา}
หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่อง ผู้เชียนขออภัยรับไว้แต่เสียงผู้เดียว

ศักดิ์สมบูรณ์ ไซบเจริญ

๒๔ เมษายน ๒๕๗๔

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๘
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๙
กิจกรรมประการ	๑๐
รายการตารางประกอบ	๑๑
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความท้าไป	๑
๑.๒ หตุถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา	๔
๑.๓ ลำดับการศึกษา	๖
๑.๔ สมมติฐาน	๗
๑.๕ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	๘
บทที่ ๒ สักษะโดยท้าไปของรัฐวิสาหกิจไทยและญี่ปุ่น	๙
๒.๑ รัฐวิสาหกิจไทย	๙
๒.๑.๑ ความหมายและประวัติความเป็นมาโดยสังเขป ...	๙
๒.๑.๒ ประเภทของรัฐวิสาหกิจไทย	๑๑
๒.๑.๓ หตุถุประสงค์และนโยบายของรัฐวิสาหกิจไทย	๑๒
๒.๑.๔ โครงสร้างการจัดองค์การของรัฐวิสาหกิจไทย ...	๑๖
๒.๑.๕ สักษะที่สำคัญในการดำเนินการและควบคุมรัฐวิสาหกิจไทย	๑๘
๒.๒ รัฐวิสาหกิจญี่ปุ่น	๒๐
๒.๒.๑ ความหมายและประวัติความเป็นมาโดยสังเขป ...	๒๐
๒.๒.๒ ประเภทของรัฐวิสาหกิจญี่ปุ่น	๒๒
๒.๒.๓ หตุถุประสงค์และนโยบายของรัฐวิสาหกิจญี่ปุ่น	๒๔
๒.๒.๔ สักษะโครงสร้างการจัดองค์การของรัฐวิสาหกิจญี่ปุ่น	๒๘
๒.๒.๕ สถานะทางกฎหมายและการควบคุมในรัฐวิสาหกิจญี่ปุ่น	๓๐

หน้า	
บทที่ ๗ การวิเคราะห์ผลกระทบของระบบธุรกิจที่มีต่ออุลกาธาระเงิน	๔๘
๗.๑ สภาพคุณภาพธาระเงินในประเทศไทยและญี่ปุ่น	๔๘
๗.๒ ความสำคัญของระบบธุรกิจไทยและญี่ปุ่นที่มีผลกระทบต่อ อุลกาธาระเงิน	๔๙
๗.๓ วิธีการประเมินผลกระทบประยุทธ์เงินตราต่างประเทศสู่ธุรกิจของ ระบบธุรกิจไทยและญี่ปุ่น	๕๐
๗.๔ การทดสอบข้อสมมติฐาน	๕๙
๗.๕ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการประยุทธ์เงินตราต่าง ^๑ ประเทศสู่ธุรกิจของระบบธุรกิจไทยและญี่ปุ่น	๖๗
บทที่ ๘ สูปและข้อเสนอแนะ	๗๐๕
๘.๑ สูป	๗๐๕
๘.๒ ข้อเสนอแนะ	๗๐๖
บรรณานุกรม	๗๐๗
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.	๗๗๓
ภาคผนวก ข.	๗๗๘
ประวัติการศึกษา	๗๗๖

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
๑ การลงทุนและแหล่งเงินทุนของรัฐวิสาหกิจไทย	๗๔
๒ การสะสมทุนในภาคธุรกิจสู่ปั่น ในช่วง ค.ศ. ๑๙๖๐-๑๙๗๘ ..	๗๖
๓ การควบคุมด้านการเงินของธุรกิจสู่ปั่นในรัฐวิสาหกิจประเทศลักษณะการซึ่งดำเนินการในประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๐๙-๒๕๑๙ ..	๗๗
๔ ศุลกากรชำระเงินของประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๐๙-๒๕๑๙ ..	๗๘
๕ ศุลกากรชำระเงินของธุรกิจสู่ปั่น ปี พ.ศ. ๒๕๐๙-๒๕๑๙ ..	๗๙
๖ การเปรียบเทียบรายได้ของรัฐกับรายได้ที่มาจากรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๒๙	๘๐
๗ เปรียบเทียบคุณลักษณะและบริการของรัฐวิสาหกิจไทยกับคุณลักษณะและบริการของประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๒๙	๘๑
๘ การจัดสรรงบประมาณเพื่อรัฐวิสาหกิจในประเทศไทยสู่ปั่น ปี พ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๒๙	๘๒
๙ การเปรียบเทียบรายได้ของรัฐกับรายได้ที่มาจากรัฐวิสาหกิจในประเทศไทยสู่ปั่น ปี พ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๒๙	๘๓
๑๐ เปรียบเทียบคุณลักษณะและบริการของรัฐวิสาหกิจสู่ปั่นกับคุณลักษณะและบริการของประเทศไทยสู่ปั่น ปี พ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๒๙	๘๔
๑๑ อัตราดอกเบี้ยเงินตราต่างประเทศเนื่องจากการใช้ผลิตภัณฑ์โดยเครื่องเรือนของรัฐวิสาหกิจไทย ปีงบประมาณ ๒๕๑๙-๒๕๒๙	๘๕
๑๒ การสูญเสียเงินตราต่างประเทศเนื่องจากการใช้ผลิตภัณฑ์โดยเครื่องเรือนของรัฐวิสาหกิจสู่ปั่น ปีงบประมาณ ๒๕๑๙-๒๕๒๙	๘๖
๑๓ การสูญเสียเงินตราต่างประเทศ เนื่องจากการใช้ผลิตภัณฑ์โดยเครื่องเรือนของรัฐวิสาหกิจสู่ปั่น ปีงบประมาณ ๒๕๑๙-๒๕๒๙	๘๗
๑๔ การประยัดเงินตราต่างประเทศอุทธรณ์ของรัฐวิสาหกิจสาขาเกษตร ปีงบประมาณ ๒๕๑๙-๒๕๒๙	๘๘
๑๕ การประยัดเงินตราต่างประเทศอุทธรณ์ของรัฐวิสาหกิจสาขาพาณิชย์ ปีงบประมาณ ๒๕๑๙-๒๕๒๙	๘๙

ตารางที่		หน้า
๑๖	การประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของรัฐวิสาหกิจสาขาบริการ ปีงบประมาณ พ.ศ.๙๐-๒๕๒๗	๗๖
๑๗	การประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของรัฐวิสาหกิจสาขาเมืองแร่ ปีงบประมาณ พ.ศ.๙๐-๒๕๒๗	๗๗
๑๘	การประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของรัฐวิสาหกิจสาขาสังคม ปีงบประมาณ พ.ศ.๙๐-๒๕๒๗	๗๘
๑๙	การประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของรัฐวิสาหกิจสาขามนหมาย ปีงบประมาณ พ.ศ.๙๐-๒๕๒๗	๗๙
๒๐	การประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของรัฐวิสาหกิจสาขาพลังงาน ปีงบประมาณ พ.ศ.๙๐-๒๕๒๗	๘๐
๒๑	การประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของรัฐวิสาหกิจสาขา สาธารณูปโภค ปีงบประมาณ พ.ศ.๙๐-๒๕๒๗	๘๑
๒๒	การประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของรัฐวิสาหกิจสาขาการเงิน และประกันภัย ปีงบประมาณ พ.ศ.๙๐-๒๕๒๗	๘๒
๒๓	การประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของรัฐวิสาหกิจสาขา อุตสาหกรรม (อุตสาหกรรมทั่วไป) ปีงบประมาณ พ.ศ.๙๐-๒๕๒๗	๘๓
๒๔	การประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของรัฐวิสาหกิจสาขา อุตสาหกรรม (อุตสาหกรรมน้ำตก, กระสอบ, กระดาษ) ปีงบ ประมาณ พ.ศ.๙๐-๒๕๒๗	๘๔
๒๕	การประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของรัฐวิสาหกิจสาขา อุตสาหกรรม (อุตสาหกรรมเคมีและเกษตร) ปีงบประมาณ พ.ศ.๙๐- ๒๕๒๗	๘๕
๒๖	การประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของรัฐวิสาหกิจสาขา อุตสาหกรรม (อุตสาหกรรมลามิท) ปีงบประมาณ พ.ศ.๙๐-๒๕๒๗ ..	๘๖

ตารางที่		หน้า
๒๙	การประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของรัฐวิสาหกิจสาขา อุตสาหกรรม (บริการอุตสาหกรรมและอื่น ๆ) ปีงบประมาณ ๒๕๙๐-๒๕๙๑	๘๗
๓๐	การประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของระบบรัฐวิสาหกิจ ปีงบประมาณ ๒๕๙๐-๒๕๙๑	๘๘
๓๑	เปรียบเทียบคุลการชำระเงินของประเทศไทยกับการประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของระบบรัฐวิสาหกิจไทย ปีงบประมาณ ๒๕๙๐-๒๕๙๑	๙๐
๓๒	เปรียบเทียบคุลการชำระเงินของประเทศไทยกับการประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของระบบรัฐวิสาหกิจญี่ปุ่น ปีงบประมาณ ๒๕๙๐-๒๕๙๑	๙๑
๓๓	การประยัดคเงินตราต่างประเทศสุทธิของระบบรัฐวิสาหกิจ ปีงบประมาณ ๒๕๙๐-๒๕๙๑ เปรียบเทียบกรณีไม่รวมราคาน้ำมันดิบ เช.ไอ.เอฟ. กับกรณีที่รวมราคาน้ำมันดิบ เช.ไอ.เอฟ.	๙๒
๓๔	การไม่ประยัดคเงินตราต่างประเทศของรัฐวิสาหกิจ เนื่องจาก การใช้น้ำมันและเชาซ์อื่น ๆ ปีงบประมาณ ๒๕๙๐-๒๕๙๑	๙๐๐